

YENİ ULUSAL GELİR SERİLERİ ÜZERİNE GÖZLEM VE DEĞERLENDİRMELER*

*Korkut Boratav,¹ Tuncer Bulutay,² A. Yavuz Ege,³ Oktar Türel,⁴
Rahmi Aşkın Türel,⁵ Ercan Uygur⁶*

Özet

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), yeni ulusal gelir hesaplama sonuçlarını ve açıklamalarını 2016 Aralık ortasında yayımlamıştır. TÜİK, OECD'nin talebi üzerine ve gecikmeli olarak bu çalışmayı yapmış ve Birleşmiş Milletler'in SNA-2008 ve Avrupa Birliği'nin ESA-2010 çerçevelerine uygun veriler elde etmeyi amaçlamıştır. Yeni ulusal gelir serilerinde, gelir düzeyi yanında, reel gelirin büyüme hızlarında önemli artışlar, gelirin ve hasılanın sektörel dağılımında köklü değişiklikler görülmüştür.

Bu yazının amacı, yeni ulusal gelir hesaplamalarında, iktisat değerlendirmelerini ve politikalarını da yanlış yönlendirebilecek, eksiklere ve yetersizliklere vurgu yapmaktır. Örneğin, eski serilerle yapılan incelemeler, Türkiye ekonomisinin yüksek cari açıkların dış finansmanı ile desteklenen “tüketim itişli” bir büyüme patikası izlediğini ima etmekteydi.

Oysa, yeni seriler, “yatırım itişli” ve inşaat ağırlıklı bir büyüme patikasını ima etmektedir. Böylelikle, önceki analizler geçersiz hale gelmiştir. Yatırımlardaki büyük artış, hanehalkı ve şirket tasarruf oranlarında da çarpıcı yükselişler getirmiştir. Bunlar, Türkiye ekonomisinde önemli bir iç tasarruf sorununun olmadığı sonucuna götürmüştür. İma edilen bu büyüme, yatırım ve tasarruf sonuçları tartışmalıdır.

JEL Kodları: E01, E02

Anahtar Kelimeler: Ulusal gelir hesapları, ekonomik değerlendirmeler, veri kaynakları, büyüme oranları, yatırım ve tasarruf oranları

* Bu yazı, 2017 yılında bazı toplantılarda sunulan ve daha kısa haliyle Cumhuriyet Akademisi'nde 28 Mart 2017'de yayınlanan yazının gözden geçirilmiş son halidir.

¹ Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, E.

² Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, E.

³ Dış Ticaret Müsteşarı, E.

⁴ Orta Doğu Teknik Üniversitesi/İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, E.

⁵ İktisatçı, İzmir Eski Milletvekili

⁶ Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, E.

Abstract

In December 2016, the Turkish Statistical Institute (TurkStat) published the most recent national-income accounts for the country. These accounts adhere to the framework of both the SNA-2008 of the United Nations and the ESA-2010 of the European Union. As such, they display notable rises in the rates of Turkish economic growth, rearrangements of the sectoral composition of income and output, and major movements in income levels.

The aim of this paper is to point out serious omissions and errors in these new national- income accounts so as to avoid the danger of making incorrect economic evaluations and policies. For instance, analyses conducted on the basis of earlier versions of these accounts came up with a Turkish economic growth path powered largely by a “consumption push,” itself fueled by large current-account deficits. These analyses have now become irrelevant.

On the other hand, the latest version of the national accounts indicates that the economy of Turkey rests on “investment push” in general and the construction sector in particular. The source of this new wave of investment is a strikingly higher level of savings on the part of the households and firms. This statement, in turn, implies the absence of any problem with the level of Turkish domestic savings. These implied results on growth, investment and savings are debatable.

JEL Codes: E01, E02

Keywords: National income accounts, economic analyses and evaluations, data sources, growth rates, investment and savings rates

1. Giriş

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) "Türkiye Ulusal Hesaplar Sistemi'nde SNA-2008 ve ESA-2010'un Uygulanması ve Ana Revizyon" başlıklı belgeyi (TÜİK, 2016) 12 Aralık 2016'da yayımlamış ve ürettiği yeni ulusal gelir serilerini aynı tarihte 24921 sayılı Haber Bülteni ile kamuoyuna açıklamıştır. Zaman içinde toplumların ve ekonomilerin temel yapılarında ve teknik ilişkilerinde meydana gelen değişmeler, bu tür revizyonlarla sonuçlanan çalışmaların yapılmasını gerekli hale getirmektedir. Nitekim OECD, böyle bir çalışmanın yapılmasını son olarak 2010 yılında üye ülkelerden talep etmiştir. Türkiye bu talebe (biraz gecikme ile de olsa) 2016 yılı sonunda yanıt vermiş, ulusal gelir istatistiklerimizin Birleşmiş Milletler'in SNA-2008 ve Avrupa Birliği'nin ESA-2010 normlarına uygun hale getirilmesine çaba harcanmıştır. TÜİK daha önce de 1950, 1972, 1993 ve 2008 yıllarında olmak üzere ulusal gelir hesaplarında dört kez revizyon yapmıştır.

Yeni ulusal gelir ve harcama serilerinin incelenmesi, TÜİK'in sadece anılan uluslararası standartlara uyumun gerektirdiği revizyonlarla yetinmediğini, ulusal gelir düzeyinde, reel gelir artış hızlarında, hasılanın sektörel dağılımında ve harcama bileşiminde köklü revizyonlara gittiğini göstermektedir. Aralık 2016'da yayınlanan TÜİK (2016)'daki belgede yer alan açıklamalara göre, cari fiyatlarla 2012 yılı yeni GSYH tahmini, eskisinden % 10.8 yüksek iken, bu artış oranının yaklaşık 2.8 puanlık kısmı SNA-2008 ve ESA-2010 normlarına uyum çabalarının sonucu olarak ortaya çıkmış, artakalan 8.0 puanlık kısmı ise hasıla ölçüm yöntemlerindeki değişikliklerden kaynaklanmıştır.

Eski ve yeni GSYH tahminleri arasındaki fark, 2012 yılından itibaren artmaya devam etmiştir ve 2015 yılında % 19.7'ye ulaşmıştır. 2012 yılı itibarıyla TÜİK'in GSYH'da yaptığı (% 10.8'lik artım getiren) revizyonun sayısal ölçüsü, sadece OECD ortalaması olan % 3.8'den değil, tüm OECD üye ülkelerinininkinden de yüksektir. Öte yandan, OECD ülkelerindeki ortalama % 3.8'lik hasıla artışının yaklaşık 3.1 puanlık kısmı SNA-2008 ve ESA-2010'a uyumun sonucu olarak ortaya çıkarken, istatistiksel ölçüm yöntemlerinin katkısı 0.7 puandır. Yukarıda değinildiği gibi, bu görece ağırlık Türkiye örneğinde tersine dönmüştür.

Bu yazının amacı, ulusal gelir hesaplamalarında, iktisat değerlendirmelerini ve politikalarını da yanlış yönlendirebilecek, eksiklere ve yetersizliklere vurgu yapmaktır. Belirtmek isteriz ki, bu makalenin üç yazarı (Tuncer Bulutay, Oktar Türel ve Ercan Uygur) 2017 yılı başlarında, ulusal gelir hesapları konusundaki düşünce, kaygı ve önerilerini tartışabilmek üzere dönemin TÜİK Başkanından randevu istediler. Bu randevu isteği gecikmeli de olsa kabul edildi. Sonuçta TÜİK Başkanı ve ilgili uzmanlar ile uzun süren bir toplantı

yapıldı. Sayın Başkana bu toplantı için burada da bir kez daha teşekkür ederiz. Ancak, TÜİK Başkanı bu toplantıda kurumun yöntem ve biçim olarak uygulamalarının doğru olduğunu, tartışma ve danışmalarını daha çok yabancı kurum ve uzmanlarla yaptıklarını ve bunları yeterli gördüklerini, daha fazlasına gerek duymadıklarını anlattı.

2. Sadece Sayılarda Değişiklik Değil, Bambaşka Bir Anlatı...

SNA-2008 ve ESA-2010'a uyumun gerektirdiği birinci türden revizyonların sayısal bakımdan görece önemi, özellikle 2009-15 dönemi için, 2012'dekinden çok farklı olmayacağından, Türkiye'de meslek çevrelerinin ve medyanın ilgisi, doğal olarak, ikinci türden revizyonlar üzerinde yoğunlaşmıştır. Yazılı ve elektronik medyada yayımlanan çeşitli yorum ve eleştiriler yanında, TÜİK'in yaptığı revizyonların nedenlerini ve nicel sonuçlarını irdeleyen ayrıntılı teknik çalışmalar da yapılmıştır. Bu konuda doğru ve bilgilendirici saptamalar içeren örneğin, Bakış (2016), Ege (2016), Meyersson (2016), Atıyas ve Taşpınar (2017), Aydoğuş (2017), Duman (2017), Dünya Bankası (2017) ve Yükseler (2017) çalışmalarına bakılabilir. Ayrıca, Ekonomi-tek'in bu sayısında yer alan Bakış (2018) ve Kula (2018) makaleleri, ulusal gelir hesapları konusundaki bazı eksiklere, hatalara ve yapılması gereken iyileştirmelere işaret etmekte ve tartışmaların güncelliğini kaybetmediğini göstermektedir.

TÜİK'in yeni ulusal gelir ve harcama serileri, özellikle 2009-15 dönemindeki Türkiye ekonomisi için bambaşka bir görünüm sunmaktadır. Eski serilerin kullanılmasıyla yapılan bilimsel ve mesleki incelemeler, bu dönemde Türkiye ekonomisinin yüksek cari açıkların dış finansmanı ile desteklenen "tüketim itişli" bir büyüme patikası izlediğini ima etmekteydi. Oysa yeni seriler, "yatırım itişli" bir büyüme patikasını ima etmektedir. Böylelikle, söz konusu dönemle ilgili olarak yakın geçmişte yapılan analizler tümüyle geçersiz hale geldiği gibi, yeni gelir ve harcama verileri kümesi, başta 2017 Yılı Bütçesi ve Yıllık Programı ile 2016-8 Üç Yıllık Programı olmak üzere, yakın tarihli ülke iktisat politikası belgelerindeki temel varsayımlara da ters düşmektedir.

Böylesine köklü bir revizyonun hazırlık aşamalarında TÜİK'in konu ile ilgili uzmanlar ve uzmanlık kuruluşlarıyla yoğun danışma ve işbirliği süreçlerini harekete geçirmesi, üretilen serileri bundan sonra ilân etmesi arzu edilirdi. Esasen OECD de ilgili ulusal istatistik kuruluşlarına böyle bir çalışma düzenini salık vermekteydi. Üzülerek belirtmeliyiz ki, TÜİK bu yolu benimsememiş, 12 Aralık 2016'dan sonra akademik çevreler ve medyadan gelen soru ve eleştirilerin ardından 27-28 Aralık 2016'da "bilgilendirme toplantıları" düzenlemeyi yeğlemiştir. Kanımızca, anılan toplantılardaki açıklamalar ve bu açıklamalara temel oluşturan belgeler (örneğin TÜİK, 2017), yeni seriler üzerin-

deki tereddütleri gidermek için yeterli olamamıştır. Bu görüşümüzün dayanaklarını ve yapılmasını önerdiğimiz teknik çalışmaları aşağıda kısaca özetleyeceğiz.

3. Zaman Serilerinin Sürekliliği ve Tutarlılığı

TÜİK yeni ulusal gelir serilerini üretirken, SNA-2008 ve ESA-2010'da benimsenen yaklaşıma uygun olarak sabit fiyatlarla reel GSYH ve bileşenlerini tahmin etmek yerine, zincirleme hacim endekslerini kullanmayı yeğlemiştir. Bu yaklaşım, esas itibarıyla, göreceli fiyat yapısındaki değişiklikler ve/veya ürünlerdeki nitelik değişimleri ile gerekçelendirilmekte, istatistik yazınında "endeks sayısı sorunu" olarak adlandırılan sapmaların böylelikle en aza indirilebileceği savunulmaktadır.

Ne var ki, bu yöntem, belirli bir yıla ait verilerin sektörler ve dönemler itibarıyla toplanabilirliğini sağlamamakta, bölüşüm araştırmaları açısından önem taşıyan sektörel zımni deflatörleri türetilemez hale getirmekte, ekonomideki reel yapısal dönüşümün saptanması ve izlenmesinde güçlükler ortaya çıkarmaktadır. Bu açmazdan çıkış için, TÜİK'in sabit fiyatlı serileri ayrı bir küme olarak üretmeyi sürdürmesinde ve baz yılı değişiklikleri sırasında zaman serilerinde ortaya çıkabilecek kırılmaları gidermesinde yarar vardır. Nitekim Japonya da benzer bir yolu seçmiş, eski ve yeni standartlara göre üretilen ulusal gelir serilerini birlikte yayımlamaya başlamıştır.

4. Veri Kaynakları

TÜİK yeni ulusal gelir serilerini üretirken, başta Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB), Maliye Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, SGK ve BDDK'dan alınan bilgiler olmak üzere, idari kayıtlar ile ulusal hesaplar sistemini bütünleştirmeye çaba harcamıştır. Ancak bu yeni bilgi kaynakları ile TÜİK'in yayımladığı Kısa Dönemli İş İstatistikleri ve Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri Anketi (ve bunlarla bağlantılı sanayi üretim endeksleri, çeşitli sektörlerle ilgili üretim, ciro, istihdam ve işgücü girdi endeksleri) arasında ciddi uyumsuzluklar vardır. Kısa Dönemli İş İstatistikleri ve Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri Anketi TÜİK tarafından AB standartlarına göre yeniden gözden geçirilmiş olmasına rağmen, bu istatistiklerdeki iyileştirmeler ulusal hesap sistemine yansıtılmamıştır.

Ekonomik göstergelerle bağlantılı ve çeşitli sektörlerle ilgili olan üretim, ciro, istihdam ve işgücü girdi endeksleri doğrudan doğruya milli geliri oluşturan öğeleri içerir veya onlarla bağlantılıdır. Bu temel veri kaynakları yerine "idari kayıtlar"ın kullanılması geçmiş serilerden kopukluğun başlıca nedeni olabilir. Maliye Bakanlığı kaynaklarının (örneğin GİB tarafından derlenen KDV beyannamesi ve geçici beyannamelerin) katma değer hesabında kulla-

nılması, çeşitli sakıncalar içerebilir. Örneğin vergi oranlarının ve diğer mali kuralların değiştirilmesi idari kayıtlarda milli gelir bileşenleriyle ilgili olmayan sapmalara yol açabilir. Maliye bürokrasisinin kayıtları ve diğer idari kayıtlar, milli muhasebe tahminlerinin temel veri tabanını oluşturmamalıdır.

5. Baz Yılı Seçimi

Yeni ulusal gelir serilerinde baz olarak bir ekonomik kriz yılı olan 2009'un seçilmesi eleştirilmiştir. TÜİK yetkilileri, yeni serilere kaynaklık eden pek çok "mikro" veriye 2009 yılından itibaren erişilebildiğini ve esasen zincirlenmiş hacim endeksi kullanımı ile baz yılı seçiminin reel büyüme hızlarını etkilemeyeceğini ileri sürerek bu eleştirileri cevaplandırmaktadır. Baz yılı olarak, 2009 dışında iki opsiyon düşünülebilir: (i) pek çok istatistiksel verinin üretiminde AB'ye uyum göz önünde bulundurulduğuna göre, 2010 da bir baz yılı olarak seçilebilir; (ii) arz-kullanım tablolarının ve girdi-çıkış tablosunun düzenlendiği 2012 yılı, sağladığı bilgi zenginliği dolayısıyla baz yılı olarak benimsenebilir. Bu olasılıkların TÜİK tarafından değerlendirilmesi salık verilmektedir.

6. Reel GSYH ve Sektörel Bileşenlerinin Yıllık Artış Oranları

TÜİK'in yeni ve eski serileri arasındaki farklar makroekonomik göstergelere ve sektörlere göre değişmektedir. Yeni seride ekonominin büyüme oranı zaman içinde ciddi değişiklikler göstermekte, eski ve yeni serilerdeki büyüme oranları arasındaki farklar, 2010 yılı sonrasında çok artmaktadır. 2010-15 döneminde eski seriye göre yılda ortalama % 5.2 olan reel GSYH artış hızı, yeni seride % 7.3'e yükseltilmiş bulunuyor. Bu revizyonun sonucunda Türkiye ekonomisi 2009 krizi sonrasındaki ortalama büyüme hızları itibarıyla Çin'in hemen ardında, dünya ülkeleri sıralamasında ikinci konumda yer almaktadır. OECD ülkelerinde 2010 sonrası ulusal gelir serilerinin revize edilmesi, esas itibarıyla, GSYİH düzeylerini ılımlı ölçülerde yükseltirken GSYH artış oranlarını fazla etkilememiştir. Oysa Türkiye'deki durum çok farklıdır; revizyonla birlikte hem GSYH düzeyleri, hem de GSYH artış oranları yükseltilmiştir.

GSYH artışının sektörel bileşenleri incelendiğinde, şöyle bir revizyon örüntüsü ortaya çıkıyor: Ortalama hasıla artış oranı tarımda % 3.3'den % 4.2'ye; imalat sanayiinde % 6.0'dan % 8.7'ye; inşaat % 6.8'den % 12.1'e; toptan ve perakende ticarete % 5.6'dan % 9.1'e; ulaştırma + depolama'da % 5.5'den % 6.0'a yükseltilmiştir. Doğal olarak, sektörel gelişme hızlarının böylece revize edilmesi GSYH'daki sektör paylarını önemli ölçülerde değiştirmiş, revizyonun odaklandığı inşaat sektörünün 2015'de reel GSYH içindeki payı eski seride % 4.4 düzeyinde iken, yeni seride % 8.2'ye çıkmıştır. Reviz-

yon, sektörel katma değerlerin ve sektörel emek verimliliklerinin zamanlar arası karşılaştırılmasını imkansız hale getirmiş bulunmaktadır.

2003-15 döneminde yeni seri ile eski serideki toplam sektörel gelirler arasındaki farkın % 57'si inşaat sektöründen, % 22'si de imalat sanayiinden gelmektedir. Türkiye'nin 2000'li yıllardaki ekonomik büyümesine inşaat sektörünün katkısı üzerindeki revizyonun bu sektörü ekonomideki gerçek konumuna yaklaştırma amacı ile yapıldığı anlaşılmaktadır. Ancak "inşaatla büyüme" olarak adlandırılabilir bu gelişme patikasının inandırıcı olmayan bir yanı, TÜİK'in 2008'de yaptığı katma değer revizyonlarında yapı ruhsatlarına dayalı hesaplama yönteminin yol açtığı kapsama yetersizliğini mal akımı yöntemine geçerek zaten büyük ölçüde gidermiş bulunmasıdır.

Dahası, TÜİK'in hazırladığı 2002 ve 2012 girdi/çıkıtı tablolarındaki inşaat sektörü teknik katsayıları açıklanması güç savrulmalar sergilemektedir. Bir başka temel sorun, Maliye Bakanlığı ve GİB kayıtlarından ve özellikle şirket bilançolarından türetilen inşaat sektörü katma değerinde, arsa rant öğelerinin içerilme olasılığından kaynaklanır. Gelir akımlarına dönüşmediği sürece "kâr" kayıtları içinde yer alan bu kategori, katma değer, dolayısıyla GSYH ögesi değil, servet artışı olarak değerlendirilmelidir.

Diğer bir sorun imalat sanayiindeki artışlarla ilgilidir. Çeşitli yurt dışı veriler ve anket bulguları, sanayi sektöründe girdi ithalat oranlarının arttığını, dolayısıyla sektör üretimi ile yurt içi katma değer arasındaki katsayının düştüğünü ortaya koymaktadır. Yeni girdi-çıkıtı katsayılarının bu etkeni dikkate aldığına ilişkin hiçbir belirti yoktur. Yeni seride imalat sanayinde katma değer büyümesi 2005-15'te % 3.6, yeni seride % 5.9'dur. Yeni ve eski serilere göre sektörün katma değer ve üretim büyüme oranları arasındaki esneklik katsayısı, % 40 oranında artmıştır.

Benzeri bir uyumsuzluk 2005-15'te inşaat üretim endeksinde yıllık ortalama büyüme hızı % 3.8 iken, yeni serideki katma değer büyümesinin % 8.3 olmasıyla ortaya çıkmaktadır. İnşaat sektörünün (yine TÜİK tarafından yayımlanan) ciro ve istihdam verileriyle tutarlılık sorunu da aynı çerçevede ele alınmalıdır. Bu sorunlar, TÜİK'in geleneksel endeksleri, bunlarla bağlantılı emek verimi, teknolojik ilerleme göstergeleri ile yeni serinin idari kayıtlara dayalı GSYH'sı arasındaki tutarsızlığa dikkat çekmektedir.

7. Yatırım ve Tasarruf Oranları

2010-15 dönemindeki ulusal kaynak-harcama dengelerinde net dış ticaret ve sermaye akımları büyük bir değişikliğe uğramadığından, yeni seride özel nihai tüketim artış hızı tahmini (% 7.0) reel GSYH ortalama hızının (% 7.3) altında kaldığından ve devletin nihai tüketim harcaması artış oranı % 5.1'den

% 4.1'e düşürüldüğünden, bu hareketlerin bileşkesi olarak ortaya çıkan sonuç, gayri safi sabit sermaye yatırımı/GSYH ve yurtiçi tasarruf/GSYH oranlarının çarpıcı yükselmeler göstermesidir. Eski serideki oranlara kıyasla söz konusu oranlarda 2015 yılında ortaya çıkan artış, sırasıyla, 10.5 ve 9.3 puandır. Bu sayıların ima ettiği şey, Türkiye ekonomisinde ciddi bir iç tasarruf sorununun bulunmadığı, hatta 2015'deki oranın dünya ve OECD ülkelerindeki ortalamaları da aştığıdır.

Bu bulguları bir ihtiyat kaydı ile karşılamak doğru olur. Bu bağlamda, inşaat yatırımlarının tümünün iç tasarruflarla finanse karşılanmadığını, konut ve işyeri satışlarının bir bölümünün yabancı tasarruflara satıldığı dikkate alınmalıdır. Öte yandan, sektörel gelişme tahminleri ile yatırım ve tasarruf oranları birlikte değerlendirildiğinde şu sonuçlara ulaşılmaktadır:

(i) Gayrisafi sabit sermaye yatırımlarındaki artış hemen tümüyle inşaat yatırımlarından kaynaklanmıştır. Eğer ilk hesaplama üretim yöntemi ile yapılmakta ise, inşaat sektöründe yukarıda değinilen abartılı artışın, harcamalar hesaplaması ile tutarlı olması için inşaat yatırımlarının yükseltilmesi gerekir. Toplam sabit sermaye yatırımları böylece yukarı çekilince, cari denge kayıtları veri olduğuna göre, tasarruf oranı da tanım gereği (bakiye olarak) yükseltilecektir. İlk tahmin harcamalar yöntemi ile başlatılıyorsa, GSYİH düzey ve eğiliminin yukarı çekilmesi, toplam ve öncelikle inşaat yatırımları yükseltilecek gerçekleşiyor, bu işlem öncelikle inşaat, ikinci planda imalat sanayii sektörü ayarlaması ile sektörler toplamına intikal ettiriliyor. Sabit sermaye yatırımlarının veri kaynağının Maliye Bakanlığı GİB'deki "Duran Varlık" istatistikleri olduğu ileri sürülmektedir. Ekonominin en dinamik değişkenlerinden birinin, bürokratik kayıtlardan türetilmesi ciddi sorulara yol açmalıdır.

(ii) Makina-teçhizat yatırımlarının yurtiçi üretimden kaynaklanan payında kayda değer bir artış izlenmiştir. Sanayideki ithal girdi katsayıları sorunu bir yana, bu artışın üretim endekslerinde gözlenmemesi de düşündürücüdür. Sabit sermaye yatırımlarındaki çarpıcı artışların hangi sektörlerde gerçekleştiğinin saptanması, 1998-2009 döneminde sabit sermaye yatırımlarının kamu ve özel kesimler arasında nasıl paylaştırıldığının belirlenmesi de gerekmektedir.

8. Özet ve Sonuç

TÜİK'in Aralık 2016'da ulusal gelir ve harcama serilerinde yaptığı revizyon, (i) başta toplam ve sektörel hasıla düzeyleri, büyüme hızları ile yatırım ve tasarruf oranları olmak üzere, çeşitli makroekonomik göstergelerde çarpıcı değişikliklere yol açmış; (ii) eski serilere dayalı olarak yapılan ekonomik analizler ile bütçe ve orta vadeli programlardaki öngörülerini geçersiz hale getir-

miş, (iii) uzun zaman serilerinin içsel tutarlılığını ortadan kaldırmıştır. Ekonomik veri kullanıcıları ve araştırmacılar açısından bu durum, öğrenme ve araştırma şevkini kıran büyük bir emek israfı anlamını taşır. Eğer TÜİK, 2016'dakiler gibi, gelecekte yapacağı revizyonlarda da eski zaman serilerini geçersizleştirme yoluna giderse, Türkiye'de makroekonomi dalındaki nicel/bilimsel araştırmaların yapılması güçleşecek, hatta olanaksızlaşacaktır. Toplumun bilgilene hakkının korunması açısından, böyle bir olasılıktan kaçınılmalıdır.

Bu nedenle, TÜİK'in yeni ulusal gelir serilerini yapılması gerekli olan revizyon çalışmalarının geçici ilk ürünü saymak ve bunları nihai kullanıma daha fazla açmadan akademik çevrelerin, uzmanlık kuruluşlarının ve kamu ekonomisi bürokrasisinin katkılarıyla iyileştirmek zorunlu ve yararlı görünmektedir. Yeni GSYH serileri için çalışmaların sürdürülmesine, bu tür çalışmaların tamamlanmasından ve gerekli revizyonların içerilmesinden sonra devam edilmelidir. Üzülerek kaydetmeliyiz ki, Şubat-Mart 2017'de bu notun yazarlarından üçü (Tuncer Bulutay, Oktar Türel, Ercan Uygur) tarafından TÜİK ve Kalkınma Bakanlığı yetkililerine iletilen bu önerimiz, ilgililerce benimsenmemiştir. Yukarıda açıkladığımız çeşitli sorunlarla yüklü bu veri kümesi ile güvenilir ekonomik analizler yapmanın ve politika geliştirmenin güçlüğünü vurgulayarak önerimizi yineliyor ve mesleki sorumluluk anlayışımızın gereği olarak okurlarımızla paylaşıyoruz.

Kaynaklar

- Atiyas, İ. ve Taşpınar, Z.T., (2017), "Sectoral Labor Productivity in Turkey after the Revision of the National Accounts," ref. Sabanciuniv.edu/tr/note/20; erişim: 6 Mart 2017.
- Aydoğuş, O., (2017), "Milli Gelirde Revizyon: İnşaatla Büyüme," *İktisat ve Toplum* (Ocak), (75), ss. 4-9.
- Bakış, O., (2016), "Eski ve Yeni GSYH Serileri Arasındaki Farklar ve Nedenleri," *BETAM Araştırma Notu* 16/203 (27 Aralık).
- Bakış, O., (2018), "Zincirlenmiş Hacim Serileri ile GSYH'de Ne Değişti?" *Ekonomi-tek*, (2), ss. 1-36.
- Dünya Bankası, (2017), "Türkiye'nin GSYH Revizyonu: Değişikliklerin Kaynaklarını Anlamak," pubdocs.worldbank.org/en/254891487251700472/FocusNote-February; erişim: 6 Mart 2017.
- Duman, A., (2017), "TÜİK Önce Kendine Bir Revizyon Yapsa Keşke: Ses Var, Görüntü Yok," *İktisat ve Toplum*, (Şubat), (76), ss. 44-9.
- Ege, A. Y., (2016), "2008/2009 Sonrası Reel Sektör Perspektifinden Türkiye Ekonomisi," ODTÜ/İİBF tarafından 23 Aralık 2016'da düzenlenen *Türkiye Ekonomisi ve Siyaseti Yol Ayrımında: 2017 ve Sonrası Sempozyumuna* sunulan bildiri, çoğ., 23 s.
- Kula, M., (2018), "Türkiye Ulusal Hesaplar Sistemi ve Sorunları," *Ekonomi-tek*, (2), ss. 37-61.
- Meyersson, E., (2016), "Constructing Growth in New Turkey," erikmeyersson.com/2016/12/29/; erişim: 28 Aralık 2016.
- TÜİK, (2016), "Türkiye Ulusal Hesaplar Sistemi'nde SNA-2008 ve ESA-2010'un Uygulanması ve Ana Revizyon," (Aralık), www.tuik.gov.tr; erişim: 28 Aralık 2016.
- TÜİK, (2017), "Ulusal Hesaplar Sistemi/ESA-2010'a Uyum: Soru ve Cevaplarla Ana Revizyon Çalışmaları," (Ocak), www.tuik.gov.tr; erişim: 23 Şubat 2017.
- Yükseler, Z., (2017), "2009 Referans Yıllı Yeni Milli Gelir Serisi ve Analizi," www.researchgate.net/profile/Zafer_Yuekseler; erişim: 23 Şubat 2017.